

1074**PROTOKÓŁ****w sprawie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko do Konwencji o ocenach oddziaływania na środowisko w kontekście transgranicznym,**

sporządzony w Kijowie dnia 21 maja 2003 r

W imieniu Rzeczypospolitej Polskiej

PREZYDENT RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

podaje do powszechnej wiadomości:

W dniu 21 maja 2003 r. w Kijowie został sporządzony Protokół w sprawie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko do Konwencji o ocenach oddziaływania na środowisko w kontekście transgranicznym, w następującym brzmieniu:

Przekład

PROTOKÓŁ**w sprawie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko do Konwencji o ocenach oddziaływania na środowisko w kontekście transgranicznym**

STRONY PROTOKOŁU,

UZNAJĄC, że ważne jest uwzględnienie aspektów środowiskowych, w tym zdrowotnych, w procesie przygotowania i przyjmowania planów i programów oraz, we właściwym zakresie, polityki i ustawodawstwa,

ZOBOWIĄZUJĄC SIĘ do promowania zrównoważonego rozwoju i z tego powodu opierając się na wnioskach Konferencji Narodów Zjednoczonych w sprawie środowiska i rozwoju (w Rio de Janeiro, w Brazylii, w 1992 r.), w szczególności na zasadach 4 i 10 Deklaracji z Rio w sprawie środowiska i rozwoju i Agendy 21, a także na wynikach Trzeciej Ministerialnej Konferencji w sprawie środowiska i zdrowia (w Londynie w 1999 r.) i Światowego szczytu w sprawie zrównoważonego rozwoju (w Johannesburgu w Republice Południowej Afryki w 2002 r.),

PAMIĘTAJĄC O Konwencji o ocenach oddziaływania na środowisko w kontekście transgranicznym, sporządzonej w Espoo w Finlandii w dniu 25 lutego 1991 r., i decyzji II/9 jej Stron, podjętej w Sofii w dniach 26 i 27 lutego 2001 r., w której zdecydowano o opracowaniu prawnie wiążącego protokołu w sprawie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko,

UZNAJĄC, że strategiczna ocena oddziaływania na środowisko powinna odgrywać ważną rolę w procesie przygotowania i przyjmowania planów i programów oraz, we właściwym zakresie, polityki i ustawodawstwa oraz że szersze zastosowanie zasad oceny oddziaływania na środowisko do planów, programów, polityki i ustawodawstwa dodatkowo wzmocni systematyczną analizę ich znaczącego wpływu na środowisko,

UZNAJĄC znaczenie Konwencji o dostępie do informacji, udziale społeczeństwa w podejmowaniu decyzji oraz dostępie do sprawiedliwości w sprawach dotyczących środowiska, sporządzonej w Aarhus w Danii w dniu 25 czerwca 1998 r., i odnotowując stosowne ustępy deklaracji z Lucca, przyjętej na pierwszym spotkaniu jej Stron,

Z tego względu ŚWIADOMI wagi zapewnienia udziału społeczeństwa w strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko,

UZNAJĄC korzyści dla zdrowia i dobrobytu obecnego i przyszłych pokoleń, które pojawią się, jeśli potrzeba ochrony i poprawy ludzkiego zdrowia zostanie wzięta pod uwagę jako integralny element strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, a także uznając znaczenie prac, którym przewodzi Światowa Organizacja Zdrowia w tym zakresie,

POMNI potrzeby i znaczenia wzmocnienia współpracy międzynarodowej w ocenie transgranicznych skutków, w tym zdrowotnych, planowanych planów i programów oraz, we właściwym zakresie, polityki i ustawodawstwa,

UZGODNIŁY, CO NASTĘPUJE:

Artykuł 1

Cel

Celem niniejszego protokołu jest zapewnienie wysokiego poziomu ochrony środowiska, w tym zdrowia, przez:

- a) zapewnienie wszechstronnego uwzględnienia aspektów środowiskowych, w tym zdrowotnych, w procesie opracowania planów i programów;
- b) przyczynienie się do rozważenia problemów środowiskowych, w tym zdrowotnych, w procesie przygotowania polityk i ustawodawstwa;
- c) ustanowienie jasnych, przejrzystych i efektywnych procedur strategicznej oceny oddziaływania na środowisko;
- d) zapewnienie udziału społeczeństwa w strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko;
- e) uwzględnienie, dzięki powyższym działaniom, zagadnień środowiskowych, w tym zdrowotnych, w działaniach i instrumentach mających na celu dalszy zrównoważony rozwój.

Artykuł 2

Definicje

Dla celów niniejszego protokołu:

- 1) "konwencja" oznacza Konwencję o ocenach oddziaływania na środowisko w kontekście transgranicznym;
- 2) "Strona" oznacza, jeśli z tekstu nie wynika inaczej, Umawiającą się Stronę niniejszego protokołu;
- 3) "Strona pochodzenia" oznacza Umawiającą się Stronę lub Strony niniejszego protokołu, pod których jurysdykcją ma być przygotowany plan lub program;
- 4) "Strona narażona" oznacza Umawiającą się Stronę lub Strony niniejszego protokołu, które mogą być narażone na transgraniczny wpływ na środowisko, w tym na zdrowie, planu lub programu;
- 5) "plany i programy" oznaczają plany i programy oraz wszelkie ich modyfikacje:
 - a) wymagane przez przepisy ustawowe, wykonawcze lub administracyjne;
 - b) przygotowywane lub przyjmowane przez organ lub przygotowywane przez organ do przyjęcia za pośrednictwem procedury ustawodawczej przez parlament lub rząd.
- 6) "strategiczna ocena oddziaływania na środowisko" oznacza ocenę prawdopodobnego wpływu na środowisko, w tym na zdrowie, na którą składa się ustalenie zakresu sprawozdania dotyczącego środowiska i jego przygotowanie, przeprowadzenie postępowania z udziałem społeczeństwa i

konsultacji oraz uwzględnienie sprawozdania dotyczącego środowiska i wyników postępowania z udziałem społeczeństwa i konsultacji w planie i programie;

- 7) "oddziaływanie na środowisko, w tym na zdrowie" oznacza jakikolwiek skutek dla środowiska, w tym dla zdrowia ludzi, flory, fauny, różnorodności biologicznej, gleby, klimatu, powietrza, wody, krajobrazu, obszarów przyrodniczych, dóbr materialnych, dziedzictwa kulturowego oraz wzajemnych oddziaływań między tymi czynnikami;
- 8) "społeczeństwo" oznacza jedną lub więcej osób fizycznych lub prawnych oraz, zgodnie z ustawodawstwem lub praktyką krajową, ich stowarzyszenia, organizacje lub grupy.

Artykuł 3

Postanowienia ogólne

1. Każda ze Stron podejmuje niezbędne działania ustawodawcze, wykonawcze i inne stosowne środki w celu wykonania postanowień niniejszego protokołu w jasnych, przejrzystych ramach.
2. Każda ze Stron podejmuje starania, aby zapewnić udzielanie przez urzędników i organy pomocy wskazówek społeczeństwu w sprawach objętych protokołem.
3. Każda ze Stron zapewnia odpowiednie uznanie i wsparcie stowarzyszeniom, organizacjom lub grupom działającym na rzecz ochrony środowiska, w tym zdrowia, w kontekście niniejszego protokołu.
4. Postanowienia niniejszego protokołu nie wpływają na prawo Strony do utrzymania lub wprowadzenia dodatkowych środków w odniesieniu do zagadnień objętych niniejszym protokołem.
5. Każda ze Stron działa na rzecz realizacji celów niniejszego protokołu w ramach odpowiednich międzynarodowych procesów podejmowania decyzji i w ramach właściwych organizacji międzynarodowych.
6. Każda ze Stron zapewnia, aby osoby korzystające ze swoich praw zgodnie z postanowieniami niniejszego protokołu nie były ukarane, prześladowane lub nękanie w jakikolwiek sposób za swoje zaangażowanie. Niniejsze postanowienie nie wpłynie na uprawnienia sądów krajowych do określenia rozsądnych kosztów w postępowaniu sądowym.
7. W zakresie odpowiednich postanowień niniejszego protokołu społeczeństwo ma prawo korzystać ze swoich praw bez dyskryminacji ze względu na obywatelstwo, narodowość lub miejsce zamieszkania oraz w przypadku osoby prawnej bez dyskryminacji ze względu na zarejestrowaną siedzibę lub faktyczne miejsce prowadzenia działalności.

Artykuł 4

Zakres stosowania wobec planów i programów

1. Każda ze Stron zapewnia przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko w odniesieniu do określonych w ust. 2, 3 i 4 planów i programów, które potencjalnie mogą powodować znaczący wpływ na środowisko, w tym na zdrowie.

2. Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko jest przeprowadzana w odniesieniu do planów i programów, które są przygotowane dla rolnictwa, leśnictwa, rybołówstwa, energetyki, przemysłu, w tym górnictwa, transportu, rozwoju regionalnego, gospodarki odpadami, gospodarki wodnej, telekomunikacji, turystyki, planów zagospodarowania przestrzennego lub użytkowania gruntu, i które ustalają ramy dla przyszłego zezwolenia na inwestycję dotyczącą projektów wymienionych w załączniku I i wszelkich innych projektów wymienionych w załączniku II, wymagających oceny oddziaływania na środowisko na podstawie ustawodawstwa krajowego.
3. W odniesieniu do innych planów i programów niż podlegające postanowieniom ust. 2, które ustalają ramy dla przyszłego zezwolenia na inwestycję dotyczącą projektów, strategiczna ocena oddziaływania na środowisko jest przeprowadzona, jeśli Strona tak zadecyduje zgodnie z art. 5 ust. 1.
4. W odniesieniu do planów i programów, o których mowa w ust. 2, określających użytkowanie małych obszarów na poziomie lokalnym, oraz niewielkich modyfikacji planów i programów, o których mowa w ust. 2, strategiczna ocena oddziaływania na środowisko jest przeprowadzona tylko w przypadku, gdy Strona tak zadecyduje zgodnie z art. 5 ust. 1.
5. Następujące plany i programy nie podlegają niniejszemu protokołowi:
 - a) plany i programy, których jedynym celem jest służenie obronie narodowej lub obronie cywilnej;
 - b) plany i programy finansowe lub budżetowe.

Artykuł 5

Ustalanie obowiązku przeprowadzenia oceny

1. Każda ze Stron ustala, czy plany i programy określone w art. 4 ust. 3 i 4 mogą potencjalnie powodować znaczący wpływ na środowisko, w tym na zdrowie, poprzez rozpatrywanie każdej sprawy na zasadzie jednostkowych przypadków lub poprzez wyszczególnienie rodzajów planów i programów lub przez połączenie obu podejść. W tym celu każda ze Stron we wszystkich przypadkach uwzględnia kryteria określone w załączniku III.
2. Każda ze Stron zapewnia, aby organy ochrony środowiska i zdrowia, o których mowa w art. 9 ust. 1, były konsultowane w czasie stosowania procedur określonych w ust. 1 powyżej.
3. W odpowiednim zakresie każda ze Stron dąży do stworzenia możliwości uczestnictwa zainteresowanego społeczeństwa w procesie ustalania obowiązku przeprowadzania oceny (screening) w odniesieniu do planów i programów na podstawie niniejszego artykułu.
4. Każda ze Stron zapewnia we właściwym czasie dostęp społeczeństwa do wniosków wyciągniętych z konsultacji na podstawie ust. 1, w tym uzasadnienia, dlaczego nie jest wymagana strategiczna ocena oddziaływania na środowisko, za pomocą ogłoszenia publicznego lub innych odpowiednich środków, jak np. media elektroniczne.

Artykuł 6

Ustalanie zakresu oceny

1. Każda ze Stron określa sposób ustalenia odpowiednich informacji, jakie należy uwzględnić w sprawozdaniu dotyczącym środowiska, zgodnie z art. 7 ust. 2.
2. Każda ze Stron zapewnia, aby organy ochrony środowiska i zdrowia, o których mowa w art. 9 ust. 1, były konsultowane w czasie ustalenia odpowiednich informacji, jakie należy uwzględnić w sprawozdaniu dotyczącym środowiska.
3. W odpowiednim zakresie każda ze Stron dąży do stworzenia możliwości uczestnictwa zainteresowanego społeczeństwa w czasie ustalania odpowiednich informacji, jakie należy uwzględnić w sprawozdaniu dotyczącym środowiska.

Artykuł 7

Sprawozdanie dotyczące środowiska

1. W odniesieniu do planów i programów podlegających strategicznej ocenie wpływu na środowisko każda ze Stron zapewnia przygotowanie sprawozdania dotyczącego środowiska.
2. Zgodnie z ustaleniem zakresu oceny dokonany na podstawie art. 6 w sprawozdaniu dotyczącym środowiska zostanie zidentyfikowany, opisany i oszacowany potencjalny znaczący wpływ na środowisko, w tym na zdrowie, wynikający z realizacji planu lub programu oraz rozsądne rozwiązania alternatywne. Sprawozdanie zawiera takie informacje określone w załączniku IV, jakich w rozsądny sposób można wymagać, z uwzględnieniem:
 - a) obecnego stanu wiedzy i metod oceny;
 - b) zawartości i poziomu szczegółowości planu lub programu oraz jego stadium w procesie podejmowania decyzji;
 - c) interesu publicznego;
 - d) potrzeb informacyjnych organu decyzyjnego.
3. Każda ze Stron zapewnia, aby jakość sprawozdań dotyczących środowiska była wystarczająca, by spełniać wymagania niniejszego protokołu.

Artykuł 8

Udział społeczeństwa

1. Każda ze Stron zapewnia możliwości wczesnego, we właściwym czasie i skutecznego udziału społeczeństwa, kiedy wszystkie opcje są jeszcze możliwe, w strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko planów i programów.

2. Każda ze Stron, stosując media elektroniczne lub inne odpowiednie środki, zapewnia we właściwym czasie dostęp społeczeństwa do projektu planu lub programu oraz sprawozdania dotyczącego środowiska.
3. Każda ze Stron zapewnia zidentyfikowanie zainteresowanego społeczeństwa, w tym właściwych organizacji pozarządowych, na potrzeby ust. 1 i 4.
4. Każda ze Stron zapewnia, aby społeczeństwo określone w ust. 3 miało możliwość wyrażenia swojej opinii o projekcie planu lub programu i o sprawozdaniu dotyczącym środowiska, w rozsądnych ramach czasowych.
5. Każda ze Stron zapewnia, aby szczegółowe rozwiązania służące do informowania społeczeństwa i konsultacji z zainteresowanym społeczeństwem były określone i udostępnione społeczeństwu. W tym celu każda ze Stron w stosownym zakresie uwzględnia elementy wymienione w załączniku V.

Artykuł 9

Konsultacje z organami ochrony środowiska i zdrowia

1. Każda ze Stron wyznacza organy, które mają być konsultowane, a które ze względu na swoje szczególne obowiązki w dziedzinie środowiska lub zdrowia są potencjalnie zainteresowane wpływem na środowisko, w tym na zdrowie, wynikającym z realizacji planu lub programu.
2. Projekt planu lub programu i sprawozdanie dotyczące środowiska są udostępniane organom określonym w ust. 1.
3. Każda ze Stron zapewnia, aby organom określonym w ust. 1 stworzono wczesną, we właściwym czasie i skuteczną możliwość wyrażenia swojej opinii o projekcie planu lub programu i sprawozdaniu dotyczącym środowiska.
4. Każda ze Stron określa szczegółowo sposób informowania i konsultacji z organami ochrony środowiska i zdrowia, określonymi w ust. 1.

Artykuł 10

Konsultacje transgraniczne

1. Jeśli Strona pochodzenia uważa, że realizacja planu lub programu potencjalnie spowodować może znaczący transgraniczny wpływ na środowisko, w tym na zdrowie, albo jeśli o to występuje Strona, która potencjalnie może być znacząco zagrożona, Strona pochodzenia powiadamia o tym Stronę narażoną jak najwcześniej przed przyjęciem planu lub programu.
2. Powiadomienie zawiera m.in.:
 - a) projekt planu lub programu i sprawozdanie dotyczące środowiska, włącznie z informacjami dotyczącymi jego potencjalnego transgranicznego wpływu na środowisko, w tym na zdrowie;

- b) informacje dotyczące procedury podejmowania decyzji, w tym określenie rozsądnego harmonogramu przekazywania uwag.

3. W terminie określonym w powiadomieniu Strona narażona informuje Stronę pochodzenia, czy pragnie podjąć konsultacje przed przyjęciem planu lub programu, i w razie konieczności zainteresowane Strony podejmują konsultacje dotyczące potencjalnego transgranicznego wpływu na środowisko, w tym na zdrowie, wynikającego z realizacji planu lub programu i działań mających na celu zapobieganie, zmniejszenie lub złagodzenie negatywnego wpływu.

4. Jeśli takie konsultacje mają miejsce, zainteresowane Strony uzgadniają szczegółowe rozwiązania mające zapewnić poinformowanie zainteresowanego społeczeństwa i organów, określonych w art. 9 ust. 1, w narażonej Stronie i stworzyć im możliwość przekazania swojej opinii o projekcie planu lub programu i sprawozdania dotyczącego środowiska, w rozsądnych ramach czasowych.

Artykuł 11

Decyzja

1. Każda ze Stron zapewnia, że w przypadku przyjęcia planu lub programu uwzględnione zostają:
 - a) wnioski sprawozdania dotyczącego środowiska;
 - b) działania mające na celu zapobieganie, zmniejszenie lub złagodzenie negatywnego wpływu określonego w sprawozdaniu dotyczącym środowiska;
 - c) uwagi otrzymane zgodnie z art. 8–10.
2. Każda ze Stron zapewnia, że w przypadku przyjęcia planu lub programu społeczeństwo, organy określone w art. 9 ust. 1 i Strony konsultowane zgodnie z art. 10 są poinformowane oraz że jest im udostępniony plan lub program, łącznie z oświadczeniem podsumowującym, w jaki sposób wzięto w nim pod uwagę względy środowiskowe, w tym zdrowotne, w jaki sposób uwzględniono uwagi otrzymane zgodnie z art. 8–10, a także z uzasadnieniem dla jego przyjęcia w świetle rozważonych rozsądnych wariantów alternatywnych.

Artykuł 12

Monitoring

1. Każda z Stron monitoruje znaczący wpływ na środowisko, w tym na zdrowie, wynikający z realizacji planów lub programów, przyjętych zgodnie z art. 11, między innymi w celu zidentyfikowania, we wczesnym stadium, nieprzewidzianego negatywnego wpływu i umożliwienia podjęcia odpowiednich działań naprawczych.
2. Wyniki podjętego monitoringu są udostępnione, zgodnie z ustawodawstwem krajowym, organom określonym w art. 9 ust. 1 i społeczeństwu.

Artykuł 13

Polityka i ustawodawstwo

1. Każda ze Stron zapewnia rozważenie i, w odpowiednim zakresie, uwzględnienie zagadnień ochrony środowiska, w tym zdrowia, w czasie przygotowania projektów polityki i ustawodawstwa, które potencjalnie mogą mieć znaczący wpływ na środowisko, w tym na zdrowie.
2. Stosując postanowienia ust. 1, każda ze Stron uwzględnia odpowiednie zasady i elementy niniejszego protokołu.
3. Każda ze Stron określa, jeśli jest to właściwe, praktyczne rozwiązania służące do rozważenia i uwzględnienia zagadnień środowiskowych, w tym zdrowotnych, zgodnie z ust. 1, biorąc pod uwagę potrzebę przejrzystości procesu podejmowania decyzji.
4. Każda ze Stron składa sprawozdanie ze spotkania Stron konwencji, służącemu jako spotkanie Stron niniejszego protokołu, ze stosowania niniejszego artykułu.

Artykuł 14

Spotkanie Stron konwencji służące jako spotkanie Stron protokołu

1. Spotkanie Stron konwencji służy jako spotkanie Stron niniejszego protokołu. Pierwsze spotkanie Stron konwencji, służące jako spotkanie Stron niniejszego protokołu, zostaje zwołane nie później niż w ciągu roku od dnia wejścia w życie niniejszego protokołu, w związku ze spotkaniem Stron konwencji, jeśli to ostatnie zostało zaplanowane w tym okresie. Następne spotkania Stron konwencji służące jako spotkanie Stron niniejszego protokołu zostają zorganizowane przy okazji spotkań Stron Konwencji, jeśli spotkanie Stron konwencji służące jako spotkanie Stron niniejszego protokołu nie postanowi inaczej.
2. Strony konwencji, które nie są Stronami niniejszego protokołu, mogą uczestniczyć w charakterze obserwatorów w każdej sesji spotkania Stron konwencji służącego jako spotkanie Stron niniejszego protokołu. Jeśli spotkanie Stron konwencji służy jako spotkanie Stron niniejszego protokołu, decyzje na podstawie niniejszego protokołu podejmują tylko Strony niniejszego protokołu.
3. Jeśli Spotkania Stron konwencji służyły jako spotkanie Stron niniejszego protokołu, jakikolwiek członek biura spotkania Stron reprezentujący Stronę konwencji, która nie jest w tym czasie Stroną protokołu, zostaje zastąpiony przez innego członka, którego wybiorą spośród siebie Strony niniejszego protokołu.
4. Spotkania Stron konwencji, służące jako spotkanie Stron niniejszego protokołu, regularnie dokonują przeglądu wykonania niniejszego protokołu i w tym celu:
 - a) dokonują przeglądów polityki i podejścia metodologicznego do strategicznej oceny oddziaływania na środowisko stosowanych przez Strony, mając na względzie dalsze doskonalenie procedur przewidzianych w niniejszym protokole;
 - b) wymieniają informacje dotyczące doświadczeń związanych ze strategiczną oceną wpływu na środowisko i wdrażaniem niniejszego protokołu;

- c) korzystają, jeśli to stosowne, z usług i współpracy ze strony właściwych instytucji posiadających wiedzę specjalistyczną istotną dla osiągnięcia celów niniejszego protokołu;
 - d) ustanawiają takie organy pomocnicze, jakie będą uważały za niezbędne do wdrażania niniejszego protokołu;
 - e) jeśli to konieczne, rozważają i przyjmują propozycje poprawek do niniejszego protokołu;
 - f) rozważają i podejmują wszelkie dodatkowe działania, w tym działania wykonywane wspólnie w ramach niniejszego protokołu i konwencji, które mogą być niezbędne do osiągnięcia celów niniejszego protokołu.
5. Regulamin spotkania Stron konwencji stosuje się odpowiednio do niniejszego protokołu, jeśli inaczej nie zadecyduje w drodze konsensusu spotkanie Stron konwencji służące jako spotkanie Stron niniejszego protokołu.
6. Na swoim pierwszym spotkaniu spotkanie Stron konwencji, służące jako spotkanie Stron niniejszego protokołu, rozważa i przyjmuje sposoby stosowania procedury przeglądu zgodności z niniejszym protokołem.
7. Każda ze Stron, w odstępach czasu określonych przez spotkanie Stron konwencji, służące jako spotkanie Stron niniejszego protokołu, składa sprawozdanie na spotkaniu Stron konwencji, służącemu jako spotkanie Stron niniejszego protokołu, dotyczące działań, jakie podjęła w celu wdrożenia niniejszego protokołu.

Artykuł 15

Związek z innymi porozumieniami międzynarodowymi

Odpowiednie postanowienia niniejszego protokołu stosują się bez uszczerbku dla Konwencji EKG ONZ o ocenach oddziaływania na środowisko w kontekście transgranicznym i o dostępie do informacji, udziale społeczeństwa w podejmowaniu decyzji oraz dostępie do sprawiedliwości w sprawach dotyczących środowiska.

Artykuł 16

Prawo głosu

1. Z zastrzeżeniem postanowień ust. 2 poniżej, każda ze Stron niniejszego protokołu ma prawo do jednego głosu.
2. Regionalne organizacje integracji gospodarczej korzystają ze swego prawa głosu w sprawach, które będą wchodziły w zakres ich kompetencji, dysponując liczbą głosów równą liczbie ich państw członkowskich będących Stronami niniejszego protokołu. Organizacje, o których mowa, nie dysponują prawem głosu, jeśli ich państwa członkowskie skorzystają z przysługującego im prawa głosu, i na odwrót.

Artykuł 17**Sekretariat**

Sekretariat ustanowiony na mocy art. 13 konwencji działa jako sekretariat niniejszego protokołu, zaś postanowienia art. 13 lit. a)–c) konwencji dotyczące funkcji sekretariatu stosują się odpowiednio do niniejszego protokołu.

Artykuł 18**Załączniki**

Załączniki do niniejszego protokołu stanowią jego integralną część.

Artykuł 19**Poprawki do niniejszego protokołu**

1. Każda ze Stron może proponować poprawki do niniejszego protokołu.
2. Z zastrzeżeniem ust. 3, procedura proponowania, przyjmowania i wejścia w życie poprawek do konwencji, określona w art. 14 ust. 2–5 konwencji, stosuje się odpowiednio do poprawek do niniejszego protokołu.
3. Dla celów niniejszego protokołu trzy czwarte Stron wymagane, aby poprawka weszła w życie dla Stron, które ją ratyfikowały, zatwierdziły lub przyjęły, jest obliczane na podstawie liczby Stron w chwili przyjęcia poprawki.

Artykuł 20**Rozstrzygnięcie sporów**

Postanowienia art. 15 konwencji dotyczące rozstrzygnięcia sporów stosują się odpowiednio do niniejszego protokołu.

Artykuł 21**Podpisanie**

Niniejszy protokół jest otwarty do podpisania w Kijowie (Ukraina) od dnia 21 do 23 maja 2003 r., a następnie w siedzibie Organizacji Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku do dnia 31 grudnia 2003 r. dla państw członkowskich Europejskiej Komisji Gospodarczej oraz państw posiadających status doradczy Europejskiej Komisji Gospodarczej, zgodnie z ust. 8 i 11 Rezolucji Rady Gospodarczej i Społecznej nr 36 (IV) z dnia 28 marca 1947 r., oraz dla regionalnych organizacji integracji gospodarczej utworzonych przez suwerenne państwa członkowskie Europejskiej Komisji Gospodarczej, którym to organizacjom ich państwa członkowskie przekazały kompetencje w

sprawach uregulowanych przez niniejszy protokół, w tym kompetencje do zawierania traktatów w tych sprawach.

Artykuł 22

Depozytariusz

Funkcję depozytariusza niniejszego protokołu pełni Sekretarz Generalny Organizacji Narodów Zjednoczonych.

Artykuł 23

Ratyfikacja, przyjęcie, zatwierdzenie i przystąpienie

1. Niniejszy protokół podlega ratyfikacji, przyjęciu lub zatwierdzeniu przez państwa sygnatariuszy i regionalne organizacje integracji gospodarczej, o których mowa w art. 21.
2. Niniejszy protokół jest otwarty do przystąpienia dla państw i regionalnych organizacji integracji gospodarczej, o których mowa w art. 21, od dnia 1 stycznia 2004 r.
3. Każde z innych państw, niewymienione w ust. 2 powyżej, które jest członkiem Organizacji Narodów Zjednoczonych, może przystąpić do protokołu po zatwierdzeniu przez spotkanie Stron konwencji służące jako spotkanie Stron niniejszego protokołu.
4. Każda z regionalnych organizacji integracji gospodarczej, o których mowa w art. 21, która jest Stroną niniejszego protokołu, a której żadne z państw członkowskich nie jest Stroną niniejszego protokołu, jest związana wszystkimi zobowiązaniami wynikającymi z niniejszego protokołu. Jeśli jedno lub więcej państw członkowskich takiej organizacji nie jest Stroną niniejszego protokołu, organizacja taka i jej państwa członkowskie decydują o podziale odpowiedzialności związanej z wypełnieniem zobowiązań wynikających z niniejszego protokołu. W takich przypadkach organizacja i jej państwa członkowskie nie korzystają jednocześnie z uprawnień wynikających z niniejszego protokołu.
5. Regionalne organizacje integracji gospodarczej, o których mowa w art. 21, deklarują w swoich dokumentach ratyfikacji, przyjęcia, zatwierdzenia lub przystąpienia zakres swoich kompetencji w odniesieniu do spraw uregulowanych przez niniejszy protokół. Organizacje te informują także depozytariusza o wszelkich istotnych zmianach zakresu swoich kompetencji.

Artykuł 24

Wejście w życie

1. Niniejszy protokół wchodzi w życie dziewięćdziesiątego dnia następującego po dniu złożenia szesnastego dokumentu ratyfikacji, przyjęcia, zatwierdzenia lub przystąpienia.

2. Dla celów określonych w ust. 1 powyżej żaden dokument złożony przez regionalną organizację integracji gospodarczej, o której mowa w art. 21, nie jest uważany za dodatkowy w stosunku do tych, które złożyły państwa członkowskie takiej organizacji.

3. Dla każdego państwa lub regionalnej organizacji integracji gospodarczej, o której mowa w art. 21, które ratyfikują, przyjmują lub zatwierdzają niniejszy protokół albo przystępują do niego po złożeniu szesnastego dokumentu ratyfikacji, przyjęcia, zatwierdzenia lub przystąpienia, niniejszy protokół wchodzi w życie dziewięćdziesiątego dnia następującego po dniu złożenia przez to państwo lub organizację dokumentu ratyfikacji, przyjęcia, zatwierdzenia lub przystąpienia.

4. Niniejszy protokół stosuje się do planów, programów, polityki i ustawodawstwa, których pierwsza oficjalna wersja przygotowawcza zostaje przyjęta w dniu następującym po dniu, w którym niniejszy protokół wchodzi w życie. Jeśli Strona, pod której jurysdykcją ma być przygotowany plan, program, polityka lub ustawodawstwo, jest tą Stroną, do której stosuje się ust. 3, niniejszy protokół stosuje się do planów, programów, polityki i ustawodawstwa, których pierwsza oficjalna wersja przygotowawcza zostaje przyjęta w dniu następującym po dniu, w którym niniejszy protokół wchodzi w życie w stosunku do tej Strony.

Artykuł 25

Wystąpienie

W każdej chwili po upływie czterech lat od daty wejścia w życie niniejszego protokołu w stosunku do danej Strony Strona ta może wystąpić z protokołu poprzez złożenie depozytariuszowi powiadomienia w formie pisemnej. Każde takie wystąpienie nabiera mocy dziewięćdziesiątego dnia następującego po dniu otrzymania powiadomienia przez depozytariusza. Każde takie wystąpienie nie wpływa na stosowanie art. 5–9, 11 i 13 niniejszego protokołu wobec strategicznej oceny oddziaływania na środowisko w ramach niniejszego protokołu, która już się rozpoczęła, ani na stosowanie art. 10 w odniesieniu do powiadomienia, jakie wysłano, lub wniosku, jaki już złożono, zanim takie wystąpienie weszło w życie.

Artykuł 26

Teksty autentyczne

Oryginał niniejszego protokołu, którego teksty w językach angielskim, francuskim i rosyjskim są jednakowo autentyczne, składany jest Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych.

NA DOWÓD TEGO niżej podpisani, należycie w tym celu upoważnieni, podpisali niniejszy protokół.

SPORZĄDZONO w Kijowie (Ukraina), w dniu dwudziestym pierwszym maja dwa tysiące trzeciego roku.

ZAŁĄCZNIK I

Wykaz projektów, o których mowa w art. 4 ust. 2

1. Rafinerie ropy naftowej (z wyjątkiem instalacji wytwarzających jedynie smary z ropy naftowej) i instalacje do gazyfikacji i upłynniania węgla lub łupków bitumicznych o wydajności 500 ton lub więcej na dobę.
2. Elektrownie ciepłone i inne instalacje energetyczne o wyjściowej mocy cieplnej 300 megawatów lub więcej oraz elektrownie jądrowe i inne reaktory jądrowe (z wyjątkiem instalacji badawczych do produkcji i konwersji materiałów rozszczepialnych i paliworodnych, których moc maksymalna nie przekracza 1 kilowata ciągłego obciążenia cieplnego).
3. Instalacje przeznaczone wyłącznie do produkcji lub wzbogacania paliw jądrowych, do przerobu napromieniowanych paliw jądrowych lub do magazynowania, usuwania i przerobu odpadów promieniotwórczych.
4. Duże instalacje do pierwszego wytopu żeliwa i stali oraz do produkcji metali nieżelaznych.
5. Instalacje do wydobywania azbestu oraz do przerobu i przetwarzania azbestu i produktów zawierających azbest; w odniesieniu do produktów azbestowo-cementowych o rocznej produkcji większej niż 20000 ton produktu końcowego, w odniesieniu do materiałów ściernych o rocznej produkcji większej niż 50 ton produktu końcowego oraz w odniesieniu do innego wykorzystania azbestu w ilości większej niż 200 ton rocznie.
6. Kombinaty chemiczne.
7. Budowa autostrad, dróg szybkiego ruchu [¹], tras dla dalekobieżnego ruchu kolejowego oraz portów lotniczych [²] o podstawowej długości pasa startowego 2100 m lub więcej.
8. Rurociągi ropy naftowej i gazu o dużych przekrojach.
9. Porty handlowe oraz śródlądowe szlaki wodne i porty śródlądowe, które pozwalają na ruch jednostek pływających o wyporności ponad 1350 ton.
10. Instalacje do usuwania odpadów przez spalanie, obróbkę chemiczną lub składowanie odpadów toksycznych i niebezpiecznych.
11. Wielkie zapory i zbiorniki wodne.
12. Pobór wód podziemnych w przypadkach, gdy roczna objętość wydobywanej wody wynosi 10 milionów metrów sześciennych lub więcej.
13. Wytwarzanie pulpy drzewnej i papieru w ilości 200 ton lub więcej masy powietrzno-suchej na dobę.
14. Wydobywanie na dużą skalę i przerób na miejscu rud metali lub węgla.
15. Produkcja węglowodorów na pełnym morzu.

16. Duże urządzenia do magazynowania ropy naftowej, produktów petrochemicznych i chemicznych.
17. Wyrąb lasów na dużych powierzchniach.

[¹] Dla celów niniejszego protokołu:

- "autostrada" oznacza drogę specjalnie zaprojektowaną i zbudowaną dla ruchu pojazdów mechanicznych, która nie obsługuje graniczących z nią posiadłości i która:

- a) jest wyposażona, wyjąwszy szczególne punkty lub sytuacje chwilowe, w oddzielne jezdnie dla dwu kierunków ruchu rozdzielone od siebie pasem nieprzeznaczonym dla ruchu albo wyjątkowo w inny sposób;
- b) nie krzyżuje się na jednym poziomie z żadną drogą, torami kolejowymi i tramwajowymi lub przejściami dla pieszych;
- c) jest specjalnie oznakowana jako autostrada.

- "droga szybkiego ruchu" oznacza drogę zarezerwowaną dla ruchu pojazdów mechanicznych, dostępną tylko z rozjazdów lub z regulowanych skrzyżowań, na której zabronione jest w szczególności zatrzymywanie się i parkowanie na jezdniach.

[²] Dla celów niniejszego protokołu "port lotniczy" oznacza port lotniczy, który odpowiada definicji określonej w Konwencji chicagowskiej z 1944 roku powołującej Międzynarodową Organizację Lotnictwa Cywilnego (załącznik 14).

ZAŁĄCZNIK II

Wszelkie inne projekty, o których mowa w art. 4 ust. 2

1. Projekty mające na celu restrukturyzację nieruchomości gruntowych na obszarach wiejskich.
2. Projekty mające na celu wykorzystanie ugorów lub terenów o charakterze zbliżonym do naturalnego do intensywnego rolnictwa.
3. Przedsięwzięcia gospodarki wodnej dla rolnictwa, w tym nawadnianie i osuszanie.
4. Instalacje do intensywnej produkcji zwierzęcej (w tym drobiu).
5. Początkowe zalesianie i wylesianie w celu zmiany przeznaczenia gruntów.
6. Intensywna hodowla ryb.
7. Elektrownie jądrowe i inne reaktory jądrowe [¹], w tym demontaż i likwidacja takich elektrowni jądrowych lub reaktorów (z wyjątkiem instalacji badawczych do produkcji i konwersji materiałów rozszczepialnych i paliworodnych, których moc maksymalna nie przekracza 1 kilowata ciągłego obciążenia cieplnego), w zakresie nieujętych w załączniku I.
8. Budowa napowietrznych linii elektroenergetycznych o napięciu 220 kV i więcej oraz o długości większej niż 15 km oraz inne przedsięwzięcia służące do przesyłu energii elektrycznej kablami napowietrznymi.
9. Instalacje przemysłowe do produkcji energii elektrycznej, pary i gorącej wody.
10. Instalacje przemysłowe do transportu energii elektrycznej, pary i gorącej wody.
11. Naziemne magazynowanie paliw kopalnych i gazu ziemnego.
12. Podziemne magazynowanie gazów palnych.
13. Przemysłowa produkcja brykietów z węgla kamiennego i brunatnego.
14. Instalacje do produkcji energii wodnej.
15. Instalacje do wykorzystania siły wiatru do produkcji energii (farmy wiatrowe).
16. Instalacje nieujęte w załączniku I, służące:
 - do produkcji lub wzbogacania paliwa jądrowego,
 - do przerobu napromieniowanego paliwa jądrowego,
 - do ostatecznego usuwania napromieniowanego paliwa jądrowego,
 - wyłącznie do ostatecznego usuwania odpadów radioaktywnych,
 - wyłącznie do magazynowania (planowanego na ponad 10 lat) napromieniowanych paliw jądrowych w innym obiekcie niż zakład produkcyjny,

- do przerobu i magazynowania odpadów radioaktywnych.
17. Kamieniołomy, górnictwo odkrywkowe i wydobycie torfu, w zakresie nieujętych w załączniku I.
 18. Górnictwo głębinowe, w zakresie nieujętych w załączniku I.
 19. Wydobycie kopalin przez pogłębiarki z morza lub rzek.
 20. Głębokie wiercenia (zwłaszcza w celu wykorzystania wód geotermalnych, wiercenia w celu magazynowania jądrowych materiałów odpadowych, wiercenia w celu poboru wody), z wyjątkiem wierceń służących do zbadania stabilności gruntu.
 21. Naziemne instalacje przemysłowe do wydobycia węgla, ropy naftowej, gazu ziemnego i rud oraz łupków bitumicznych.
 22. Kombinaty hutnicze dokonujące pierwszego wytopu żeliwa i stali, w zakresie nieujętych w załączniku I.
 23. Instalacje do produkcji surówki żelaza i stali (wytop pierwotny i wtórny), w tym do odlewania ciągłego.
 24. Instalacje do przetwarzania metali żelaznych (walcowanie na gorąco, kuźnie z młotami, stosowanie ochronnych stopowych pokryć metalicznych).
 25. Odlewnie metali żelaznych.
 26. Instalacje do produkcji surowych metali nieżelaznych z rud, koncentratów lub surowców wtórnych w procesach metalurgicznych, chemicznych lub elektrolitycznych, w zakresie nieujętych w załączniku I.
 27. Instalacje do produkcji hutniczej, w tym do wytwarzania stopów, metali nieżelaznych, łącznie z produktami z odzysku (rafinacja, odlewanie itp.), w zakresie nieujętych w załączniku I.
 28. Instalacje do powierzchniowej obróbki metali i tworzyw sztucznych z zastosowaniem procesów elektrolitycznych lub chemicznych.
 29. Produkcja i montaż pojazdów mechanicznych oraz produkcja silników do pojazdów mechanicznych.
 30. Stocznie.
 31. Instalacje do budowy i naprawy samolotów.
 32. Produkcja urządzeń kolejowych.
 33. Kucie za pomocą materiałów wybuchowych.
 34. Instalacje do prażenia lub spiekania rud metali.
 35. Koksownie (sucha destylacja węgla).
 36. Instalacje do produkcji cementu.
 37. Instalacje do produkcji szkła, w tym włókien szklanych.

38. Instalacje do topienia substancji mineralnych, w tym do produkcji włókien mineralnych.
39. Wytwarzanie produktów ceramicznych metodą wypalania, w szczególności dachówek, cegieł, cegieł ogniotrwałych, płytek, wyrobów kamionkowych lub porcelany.
40. Instalacje do produkcji substancji chemicznych lub przerobu półproduktów, w zakresie nieujętych w załączniku I.
41. Produkcja pestycydów i farmaceutyków, farb i lakierów, elastomerów i nadtlenuków.
42. Instalacje do przechowywania ropy naftowej, produktów petrochemicznych lub chemicznych, w zakresie nieujętych w załączniku I.
43. Produkcja olejów i tłuszczów roślinnych i zwierzęcych.
44. Pakowanie i puszkowanie produktów zwierzęcych i roślinnych.
45. Produkcja nabiału.
46. Warzenie piwa i słodowanie.
47. Produkcja wyrobów cukierniczych i syropów.
48. Ubojnie.
49. Przemysłowe instalacje do produkcji skrobi.
50. Zakłady produkcji mączki rybnej i tranu.
51. Cukrownie.
52. Zakłady przemysłowe do produkcji masy celulozowo-papierniczej, papieru i tektury, w zakresie nieujętych w załączniku I.
53. Zakłady do wstępnego przerobu lub barwienia włókien i tekstyliów.
54. Garbarnie skór, w tym skór surowych.
55. Instalacje do przerobu i produkcji celulozy.
56. Produkcja i obróbka produktów elastomerowych.
57. Instalacje do produkcji sztucznych włókien mineralnych.
58. Instalacje do odzysku lub niszczenia materiałów wybuchowych.
59. Instalacje do produkcji azbestu i wyrobu produktów zawierających azbest, w zakresie nieujętych w załączniku I.
60. Szroty.
61. Stanowiska do prób silników, turbin lub reaktorów.
62. Stałe tory wyścigowe i testowe dla pojazdów silnikowych.

63. Rurociągi do transportu gazu lub ropy naftowej, w zakresie nieujętych w załączniku I.
64. Rurociągi do transportu substancji chemicznych o średnicy powyżej 800 mm i długości powyżej 40 km.
65. Budowa torów kolejowych, intermodalnych urządzeń przeładunkowych i terminali intermodalnych, w zakresie nie ujętym w załączniku I.
66. Budowa torów tramwajów, kolei nadziemnej i podziemnej, linii podwieszanych lub podobnych linii szczególnego rodzaju, wykorzystywanych wyłącznie lub głównie do przewozu pasażerów.
67. Budowa dróg, łącznie ze zmianą przebiegu i/lub poszerzeniem wszelkiej istniejącej drogi, w zakresie nieujętych w załączniku I.
68. Budowa portów i instalacji portowych, w tym portów rybackich, w zakresie nieujętych w załączniku I.
69. Budowa śródlądowych dróg wodnych i portów dla śródlądowego ruchu wodnego, w zakresie nieujętych w załączniku I.
70. Porty handlowe, pirsy do załadunku i rozładunku połączone z portami lądowymi i zewnętrznymi, w zakresie nieujętych w załączniku I.
71. Urządzenia regulacyjne i przeciwpowodziowe.
72. Budowa portów lotniczych [2] i lotnisk, w zakresie nieujętych w załączniku I.
73. Instalacje do zagospodarowania odpadów (w tym składowiska), w zakresie nieujętych w załączniku I.
74. Instalacje do spalania lub przeróbki chemicznej odpadów innych niż niebezpieczne.
75. Składowiska złomu żelaznego, w tym wraków samochodowych.
76. Miejsca deponowania osadów.
77. Pobór wód podziemnych lub sztuczne zasilanie wód podziemnych, w zakresie nieujętych w załączniku I.
78. Prace związane z przerzutami zasobów wodnych między zlewniami rzecznyymi.
79. Oczyszczalnie ścieków.
80. Zapory i inne instalacje służące do powstrzymywania albo długotrwałego lub stałego przechowywania wody, w zakresie nieujętych w załączniku I.
81. Prace przybrzeżne mające na celu ograniczanie erozji i prace na morzu mogące zmienić linię wybrzeża, np. na skutek budowy grobli, mola, fałochronu i innych środków ochrony przed działaniem morza, w tym związane z nimi prace konserwacyjne i naprawcze.
82. Instalacje do długodystansowego transportu wody.
83. Trasy narciarskie, wyciągi narciarskie, kolejki linowe i związane z nimi zmiany.

84. Przystanie jachtowe.
85. Wioski wakacyjne i kompleksy hotelowe poza obszarami miejskimi i związane z nimi zmiany.
86. Stałe kampingi i miejsca postoju przyczep turystycznych.
87. Parki tematyczne.
88. Projekty w zakresie budowy stref przemysłowych.
89. Projekty w zakresie rozwoju miast, w tym budowa centrów handlowych i parkingów.
90. Pozyskanie ziemi z morza.

[¹] Dla celów niniejszego protokołu elektrownie jądrowe i inne reaktory jądrowe przestają być takimi instalacjami z chwilą, gdy całe paliwo jądrowe i inne elementy skażone radioaktywnie zostały na stałe usunięte z terenu instalacji.

[²] Dla celów niniejszego protokołu "port lotniczy" oznacza port lotniczy, który odpowiada definicji określonej w Konwencji chicagowskiej z 1944 roku powołującej Międzynarodową Organizację Lotnictwa Cywilnego (załącznik 14).

ZAŁĄCZNIK III**Kryteria ustalania potencjalnie znaczącego wpływu na środowisko, w tym na zdrowie, o którym mowa w art. 5 ust. 1**

1. Zgodność planu lub programu z uwzględnieniem aspektów środowiskowych, w tym zdrowotnych, zwłaszcza w związku z działaniami na rzecz zrównoważonego rozwoju.
2. Zakres, w jakim plan lub program tworzy ramy dla projektów lub innych rodzajów działalności, pod względem lokalizacji, charakteru, wielkości i warunków eksploatacji oraz przez rozdział zasobów.
3. Zakres, w jakim plan lub program wpływa na inne plany lub programy, między innymi uporządkowane zgodnie z hierarchią.
4. Problemy środowiskowe, w tym zdrowotne, istotne dla planu lub programu.
5. Charakterystyka wpływu na środowisko, w tym na zdrowie, np. prawdopodobieństwo, okres trwania, częstotliwość, odwracalność, skala i zakres (np. powierzchnia obszaru geograficznego lub liczba ludności, która potencjalnie może być narażona).
6. Zagrożenia dla środowiska, w tym dla zdrowia.
7. Transgraniczny charakter wpływu.
8. Zakres, w jakim plan lub program wpłynie na obszary cenne lub wrażliwe, m.in. na krajobraz o uznanym ochronnym statusie krajowym lub międzynarodowym.

ZAŁĄCZNIK IV

Informacje, o których mowa w art. 7 ust. 2

1. Zawartość i główne cele planu lub programu oraz jego związek z innymi planami i programami.
2. Istotne aspekty istniejącego stanu środowiska, w tym zdrowia, i ich potencjalne zmiany w przypadku braku realizacji planu lub programu.
3. Charakterystyka środowiska, w tym zdrowia, na obszarach objętych potencjalnym znaczącym zagrożeniem.
4. Problemy dotyczące środowiska, w tym zdrowia, istotne z punktu widzenia planu lub programu.
5. Cele ochrony środowiska, w tym zdrowia, ustanowione na poziomie międzynarodowym, wspólnotowym lub innym, istotne z punktu widzenia planu lub programu, oraz sposób, w jaki cele te i inne aspekty środowiskowe, w tym zdrowotne, zostały uwzględnione w czasie jego przygotowywania.
6. Potencjalny znaczący wpływ [¹] na środowisko, w tym na zdrowie, określony w art. 2 ust. 7.
7. Przewidywane środki zapobiegania, redukcji i łagodzenia wszelkiego znaczącego wpływu na środowisko, w tym na zdrowie, jaki może wyniknąć z realizacji planu lub programu.
8. Opis uzasadnienia wyboru przyjętych rozwiązań alternatywnych oraz opis sposobu, w jaki ocena została wykonana, w tym także wskazanie trudności, takich jak niedostatki techniki lub brak wiedzy, napotkanych podczas gromadzenia wymaganych informacji.
9. Środki przewidziane do monitoringu wpływu na środowisko, w tym na zdrowie, wynikającego z realizacji planu lub programu.
10. Potencjalny znaczący wpływ na środowisko, w tym na zdrowie.
11. Nietechniczne streszczenie przedstawionych informacji.

[¹] Wpływ ten powinien obejmować skutki wtórne, skumulowane, synergiczne, krótko-, średnio- i długoterminowe, stałe i tymczasowe, pozytywne i negatywne.

ZAŁĄCZNIK V**Informacje, o których mowa w art. 8 ust. 5**

1. Projekt planu lub programu i jego charakterystyka.
2. Organ odpowiedzialny za jego przyjęcie.
3. Przewidziana procedura, w tym:
 - a) rozpoczęcie procedury;
 - b) możliwości udziału społeczeństwa;
 - c) czas i miejsce wszelkiego przewidzianego przesłuchania publicznego;
 - d) organ, od którego można uzyskać istotne informacje i w którym złożono informacje do oceny przez społeczeństwo;
 - e) organ, do którego można składać uwagi lub pytania oraz harmonogram przekazywania uwag lub pytań;
 - f) dostępność danych dotyczących środowiska, w tym zdrowia, istotnych dla projektu planu lub programu.
4. Potencjalna możliwość poddania planu lub programu procedurze oceny transgranicznego wpływu.

**PROTOCOL ON STRATEGIC ENVIRONMENTAL ASSESSMENT
TO THE CONVENTION ON ENVIRONMENTAL IMPACT
ASSESSMENT
IN A TRANSBOUNDARY CONTEXT**

The Parties to this Protocol,

Recognizing the importance of integrating environmental, including health, considerations into the preparation and adoption of plans and programmes and, to the extent appropriate, policies and legislation,

Committing themselves to promoting sustainable development and therefore basing themselves on the conclusions of the United Nations Conference on Environment and Development (Rio de Janeiro, Brazil, 1992), in particular principles 4 and 10 of the Rio Declaration on Environment and Development and Agenda 21, as well as the outcome of the third Ministerial Conference on Environment and Health (London, 1999) and the World Summit on Sustainable Development (Johannesburg, South Africa, 2002),

Bearing in mind the Convention on Environmental Impact Assessment in a Transboundary Context, done at Espoo, Finland, on 25 February 1991, and decision II/9 of its Parties at Sofia on 26 and 27 February 2001, in which it was decided to prepare a legally binding protocol on strategic environmental assessment,

Recognizing that strategic environmental assessment should have an important role in the preparation and adoption of plans, programmes, and, to the extent appropriate, policies and legislation, and that the wider application of the principles of environmental impact assessment to plans, programmes, policies and legislation will further strengthen the systematic analysis of their significant environmental effects,

Acknowledging the Convention on Access to Information, Public Participation in Decision-making and Access to Justice in Environmental Matters, done at Aarhus, Denmark, on 25 June 1998, and taking note of the relevant paragraphs of the Lucca Declaration, adopted at the first meeting of its Parties,

Conscious, therefore, of the importance of providing for public participation in strategic environmental assessment,

Acknowledging the benefits to the health and well-being of present and future generations that will follow if the need to protect and improve people's health is taken into account as an integral part of strategic environmental

assessment, and recognizing the work led by the World Health Organization in this respect,

Mindful of the need for and importance of enhancing international cooperation in assessing the transboundary environmental, including health, effects of proposed plans and programmes, and, to the extent appropriate, policies and legislation,

Have agreed as follows :

Article 1

OBJECTIVE

The objective of this Protocol is to provide for a high level of protection of the environment, including health, by:

- (a) Ensuring that environmental, including health, considerations are thoroughly taken into account in the development of plans and programmes;
- (b) Contributing to the consideration of environmental, including health, concerns in the preparation of policies and legislation;
- (c) Establishing clear, transparent and effective procedures for strategic environmental assessment;
- (d) Providing for public participation in strategic environmental assessment; and
- (e) Integrating by these means environmental, including health, concerns into measures and instruments designed to further sustainable development.

Article 2

DEFINITIONS

For the purposes of this Protocol,

1. "Convention" means the Convention on Environmental Impact Assessment in a Transboundary Context.

2. "Party" means, unless the text indicates otherwise, a Contracting Party to this Protocol.
3. "Party of origin" means a Party or Parties to this Protocol within whose jurisdiction the preparation of a plan or programme is envisaged.
4. "Affected Party" means a Party or Parties to this Protocol likely to be affected by the transboundary environmental, including health, effects of a plan or programme.
5. "Plans and programmes" means plans and programmes and any modifications to them that are:
 - (a) Required by legislative, regulatory or administrative provisions; and
 - (b) Subject to preparation and/or adoption by an authority or prepared by an authority for adoption, through a formal procedure, by a parliament or a government.
6. "Strategic environmental assessment" means the evaluation of the likely environmental, including health, effects, which comprises the determination of the scope of an environmental report and its preparation, the carrying-out of public participation and consultations, and the taking into account of the environmental report and the results of the public participation and consultations in a plan or programme.
7. "Environmental, including health, effect" means any effect on the environment, including human health, flora, fauna, biodiversity, soil, climate, air, water, landscape, natural sites, material assets, cultural heritage and the interaction among these factors.
8. "The public" means one or more natural or legal persons and, in accordance with national legislation or practice, their associations, organizations or groups.

Article 3

GENERAL PROVISIONS

1. Each Party shall take the necessary legislative, regulatory and other appropriate measures to implement the provisions of this Protocol within a clear, transparent framework.

2. Each Party shall endeavour to ensure that officials and authorities assist and provide guidance to the public in matters covered by this Protocol.
3. Each Party shall provide for appropriate recognition of and support to associations, organizations or groups promoting environmental, including health, protection in the context of this Protocol.
4. The provisions of this Protocol shall not affect the right of a Party to maintain or introduce additional measures in relation to issues covered by this Protocol.
5. Each Party shall promote the objectives of this Protocol in relevant international decision-making processes and within the framework of relevant international organizations.
6. Each Party shall ensure that persons exercising their rights in conformity with the provisions of this Protocol shall not be penalized, persecuted or harassed in any way for their involvement. This provision shall not affect the powers of national courts to award reasonable costs in judicial proceedings.
7. Within the scope of the relevant provisions of this Protocol, the public shall be able to exercise its rights without discrimination as to citizenship, nationality or domicile and, in the case of a legal person, without discrimination as to where it has its registered seat or an effective centre of its activities.

Article 4

FIELD OF APPLICATION CONCERNING PLANS AND PROGRAMMES

1. Each Party shall ensure that a strategic environmental assessment is carried out for plans and programmes referred to in paragraphs 2, 3 and 4 which are likely to have significant environmental, including health, effects.
2. A strategic environmental assessment shall be carried out for plans and programmes which are prepared for agriculture, forestry, fisheries, energy, industry including mining, transport, regional development, waste management, water management, telecommunications, tourism, town and country planning or land use, and which set the framework for future development consent for projects listed in annex I and any other project listed in annex II that requires an environmental impact assessment under national legislation.

3. For plans and programmes other than those subject to paragraph 2 which set the framework for future development consent of projects, a strategic environmental assessment shall be carried out where a Party so determines according to article 5, paragraph 1.

4. For plans and programmes referred to in paragraph 2 which determine the use of small areas at local level and for minor modifications to plans and programmes referred to in paragraph 2, a strategic environmental assessment shall be carried out only where a Party so determines according to article 5, paragraph 1.

5. The following plans and programmes are not subject to this Protocol:

(a) Plans and programmes whose sole purpose is to serve national defence or civil emergencies;

(b) Financial or budget plans and programmes.

Article 5

SCREENING

1. Each Party shall determine whether plans and programmes referred to in article 4, paragraphs 3 and 4, are likely to have significant environmental, including health, effects either through a case-by-case examination or by specifying types of plans and programmes or by combining both approaches. For this purpose each Party shall in all cases take into account the criteria set out in annex III.

2. Each Party shall ensure that the environmental and health authorities referred to in article 9, paragraph 1, are consulted when applying the procedures referred to in paragraph 1 above.

3. To the extent appropriate, each Party shall endeavour to provide opportunities for the participation of the public concerned in the screening of plans and programmes under this article.

4. Each Party shall ensure timely public availability of the conclusions pursuant to paragraph 1, including the reasons for not requiring a strategic environmental assessment, whether by public notices or by other appropriate means, such as electronic media.

*Article 6***SCOPING**

1. Each Party shall establish arrangements for the determination of the relevant information to be included in the environmental report in accordance with article 7, paragraph 2.
2. Each Party shall ensure that the environmental and health authorities referred to in article 9, paragraph 1, are consulted when determining the relevant information to be included in the environmental report.
3. To the extent appropriate, each Party shall endeavour to provide opportunities for the participation of the public concerned when determining the relevant information to be included in the environmental report.

*Article 7***ENVIRONMENTAL REPORT**

1. For plans and programmes subject to strategic environmental assessment, each Party shall ensure that an environmental report is prepared.
2. The environmental report shall, in accordance with the determination under article 6, identify, describe and evaluate the likely significant environmental, including health, effects of implementing the plan or programme and its reasonable alternatives. The report shall contain such information specified in annex IV as may reasonably be required, taking into account:
 - (a) Current knowledge and methods of assessment;
 - (b) The contents and the level of detail of the plan or programme and its stage in the decision-making process;
 - (c) The interests of the public; and
 - (d) The information needs of the decision-making body.
3. Each Party shall ensure that environmental reports are of sufficient quality to meet the requirements of this Protocol.

*Article 8***PUBLIC PARTICIPATION**

1. Each Party shall ensure early, timely and effective opportunities for public participation, when all options are open, in the strategic environmental assessment of plans and programmes.
2. Each Party, using electronic media or other appropriate means, shall ensure the timely public availability of the draft plan or programme and the environmental report.
3. Each Party shall ensure that the public concerned, including relevant non-governmental organizations, is identified for the purposes of paragraphs 1 and 4.
4. Each Party shall ensure that the public referred to in paragraph 3 has the opportunity to express its opinion on the draft plan or programme and the environmental report within a reasonable time frame.
5. Each Party shall ensure that the detailed arrangements for informing the public and consulting the public concerned are determined and made publicly available. For this purpose, each Party shall take into account to the extent appropriate the elements listed in annex V.

*Article 9***CONSULTATION WITH ENVIRONMENTAL AND
HEALTH AUTHORITIES**

1. Each Party shall designate the authorities to be consulted which, by reason of their specific environmental or health responsibilities, are likely to be concerned by the environmental, including health, effects of the implementation of the plan or programme.
2. The draft plan or programme and the environmental report shall be made available to the authorities referred to in paragraph 1.
3. Each Party shall ensure that the authorities referred to in paragraph 1 are given, in an early, timely and effective manner, the opportunity to express their opinion on the draft plan or programme and the environmental report.
4. Each Party shall determine the detailed arrangements for informing and consulting the environmental and health authorities referred to in paragraph 1.

*Article 10***TRANSBOUNDARY CONSULTATIONS**

1. Where a Party of origin considers that the implementation of a plan or programme is likely to have significant transboundary environmental, including health, effects or where a Party likely to be significantly affected so requests, the Party of origin shall as early as possible before the adoption of the plan or programme notify the affected Party.
2. This notification shall contain, inter alia:
 - (a) The draft plan or programme and the environmental report including information on its possible transboundary environmental, including health, effects; and
 - (b) Information regarding the decision-making procedure, including an indication of a reasonable time schedule for the transmission of comments.
3. The affected Party shall, within the time specified in the notification, indicate to the Party of origin whether it wishes to enter into consultations before the adoption of the plan or programme and, if it so indicates, the Parties concerned shall enter into consultations concerning the likely transboundary environmental, including health, effects of implementing the plan or programme and the measures envisaged to prevent, reduce or mitigate adverse effects.
4. Where such consultations take place, the Parties concerned shall agree on detailed arrangements to ensure that the public concerned and the authorities referred to in article 9, paragraph 1, in the affected Party are informed and given an opportunity to forward their opinion on the draft plan or programme and the environmental report within a reasonable time frame.

*Article 11***DECISION**

1. Each Party shall ensure that when a plan or programme is adopted due account is taken of:
 - (a) The conclusions of the environmental report;
 - (b) The measures to prevent, reduce or mitigate the adverse effects identified in the environmental report; and
 - (c) The comments received in accordance with articles 8 to 10.

2. Each Party shall ensure that, when a plan or programme is adopted, the public, the authorities referred to in article 9, paragraph 1, and the Parties consulted according to article 10 are informed, and that the plan or programme is made available to them together with a statement summarizing how the environmental, including health, considerations have been integrated into it, how the comments received in accordance with articles 8 to 10 have been taken into account and the reasons for adopting it in the light of the reasonable alternatives considered.

Article 12

MONITORING

1. Each Party shall monitor the significant environmental, including health, effects of the implementation of the plans and programmes, adopted under article 11 in order, inter alia, to identify, at an early stage, unforeseen adverse effects and to be able to undertake appropriate remedial action.
2. The results of the monitoring undertaken shall be made available, in accordance with national legislation, to the authorities referred to in article 9, paragraph 1, and to the public.

Article 13

POLICIES AND LEGISLATION

1. Each Party shall endeavour to ensure that environmental, including health, concerns are considered and integrated to the extent appropriate in the preparation of its proposals for policies and legislation that are likely to have significant effects on the environment, including health.
2. In applying paragraph 1, each Party shall consider the appropriate principles and elements of this Protocol.
3. Each Party shall determine, where appropriate, the practical arrangements for the consideration and integration of environmental, including health, concerns in accordance with paragraph 1, taking into account the need for transparency in decision-making.
4. Each Party shall report to the Meeting of the Parties to the Convention serving as the Meeting of the Parties to this Protocol on its application of this article.

*Article 14***THE MEETING OF THE PARTIES TO THE CONVENTION
SERVING AS THE MEETING OF THE PARTIES
TO THE PROTOCOL**

1. The Meeting of the Parties to the Convention shall serve as the Meeting of the Parties to this Protocol. The first meeting of the Parties to the Convention serving as the Meeting of the Parties to this Protocol shall be convened not later than one year after the date of entry into force of this Protocol, and in conjunction with a meeting of the Parties to the Convention, if a meeting of the latter is scheduled within that period. Subsequent meetings of the Parties to the Convention serving as the Meeting of the Parties to this Protocol shall be held in conjunction with meetings of the Parties to the Convention, unless otherwise decided by the Meeting of the Parties to the Convention serving as the Meeting of the Parties to this Protocol.
2. Parties to the Convention which are not Parties to this Protocol may participate as observers in the proceedings of any session of the Meeting of the Parties to the Convention serving as the Meeting of the Parties to this Protocol. When the Meeting of the Parties to the Convention serves as the Meeting of the Parties to this Protocol, decisions under this Protocol shall be taken only by the Parties to this Protocol.
3. When the Meeting of the Parties to the Convention serves as the Meeting of the Parties to this Protocol, any member of the Bureau of the Meeting of the Parties representing a Party to the Convention that is not, at that time, a Party to this Protocol shall be replaced by another member to be elected by and from amongst the Parties to this Protocol.
4. The Meeting of the Parties to the Convention serving as the Meeting of the Parties to this Protocol shall keep under regular review the implementation of this Protocol and, for this purpose, shall:
 - (a) Review policies for and methodological approaches to strategic environmental assessment with a view to further improving the procedures provided for under this Protocol;
 - (b) Exchange information regarding experience gained in strategic environmental assessment and in the implementation of this Protocol;
 - (c) Seek, where appropriate, the services and cooperation of competent bodies having expertise pertinent to the achievement of the purposes of this Protocol;
 - (d) Establish such subsidiary bodies as it considers necessary for the implementation of this Protocol;

(e) Where necessary, consider and adopt proposals for amendments to this Protocol; and

(f) Consider and undertake any additional action, including action to be carried out jointly under this Protocol and the Convention, that may be required for the achievement of the purposes of this Protocol.

5. The rules of procedure of the Meeting of the Parties to the Convention shall be applied *mutatis mutandis* under this Protocol, except as may otherwise be decided by consensus by the Meeting of the Parties serving as the Meeting of the Parties to this Protocol.

6. At its first meeting, the Meeting of the Parties to the Convention serving as the Meeting of the Parties to this Protocol shall consider and adopt the modalities for applying the procedure for the review of compliance with the Convention to this Protocol.

7. Each Party shall, at intervals to be determined by the Meeting of the Parties to the Convention serving as the Meeting of the Parties to this Protocol, report to the Meeting of the Parties to the Convention serving as the Meeting of the Parties to the Protocol on measures that it has taken to implement the Protocol.

Article 15

RELATIONSHIP TO OTHER INTERNATIONAL AGREEMENTS

The relevant provisions of this Protocol shall apply without prejudice to the UNECE Conventions on Environmental Impact Assessment in a Transboundary Context and on Access to Information, Public Participation in Decision-making and Access to Justice in Environmental Matters.

Article 16

RIGHT TO VOTE

1. Except as provided for in paragraph 2 below, each Party to this Protocol shall have one vote.

2. Regional economic integration organizations, in matters within their competence, shall exercise their right to vote with a number of votes equal to the number of their member States which are Parties to this Protocol. Such

organizations shall not exercise their right to vote if their member States exercise theirs, and vice versa.

Article 17

SECRETARIAT

The secretariat established by article 13 of the Convention shall serve as the secretariat of this Protocol and article 13, paragraphs (a) to (c), of the Convention on the functions of the secretariat shall apply *mutatis mutandis* to this Protocol.

Article 18

ANNEXES

The annexes to this Protocol shall constitute an integral part thereof.

Article 19

AMENDMENTS TO THE PROTOCOL

1. Any Party may propose amendments to this Protocol.
2. Subject to paragraph 3, the procedure for proposing, adopting and the entry into force of amendments to the Convention laid down in paragraphs 2 to 5 of article 14 of the Convention shall apply, *mutatis mutandis*, to amendments to this Protocol.
3. For the purpose of this Protocol, the three fourths of the Parties required for an amendment to enter into force for Parties having ratified, approved or accepted it, shall be calculated on the basis of the number of Parties at the time of the adoption of the amendment.

Article 20

SETTLEMENT OF DISPUTES

The provisions on the settlement of disputes of article 15 of the Convention shall apply *mutatis mutandis* to this Protocol.

*Article 21***SIGNATURE**

This Protocol shall be open for signature at Kiev (Ukraine) from 21 to 23 May 2003 and thereafter at United Nations Headquarters in New York until 31 December 2003, by States members of the Economic Commission for Europe as well as States having consultative status with the Economic Commission for Europe pursuant to paragraphs 8 and 11 of Economic and Social Council resolution 36 (IV) of 28 March 1947, and by regional economic integration organizations constituted by sovereign States members of the Economic Commission for Europe to which their member States have transferred competence over matters governed by this Protocol, including the competence to enter into treaties in respect of these matters.

*Article 22***DEPOSITARY**

The Secretary-General of the United Nations shall act as the Depositary of this Protocol.

*Article 23***RATIFICATION, ACCEPTANCE, APPROVAL
AND ACCESSION**

1. This Protocol shall be subject to ratification, acceptance or approval by signatory States and regional economic integration organizations referred to in article 21.
2. This Protocol shall be open for accession as from 1 January 2004 by the States and regional economic integration organizations referred to in article 21.
3. Any other State, not referred to in paragraph 2 above, that is a Member of the United Nations may accede to the Protocol upon approval by the Meeting of the Parties to the Convention serving as the Meeting of the Parties to the Protocol.
4. Any regional economic integration organization referred to in article 21 which becomes a Party to this Protocol without any of its member States being a Party shall be bound by all the obligations under this Protocol. If one or more of such an organization's member States is a Party to this Protocol, the organization and its member States shall decide on their respective

responsibilities for the performance of their obligations under this Protocol. In such cases, the organization and its member States shall not be entitled to exercise rights under this Protocol concurrently.

5. In their instruments of ratification, acceptance, approval or accession, the regional economic integration organizations referred to in article 21 shall declare the extent of their competence with respect to the matters governed by this Protocol. These organizations shall also inform the Depositary of any relevant modification to the extent of their competence.

Article 24

ENTRY INTO FORCE

1. This Protocol shall enter into force on the ninetieth day after the date of deposit of the sixteenth instrument of ratification, acceptance, approval or accession.

2. For the purposes of paragraph 1 above, any instrument deposited by a regional economic integration organization referred to in article 21 shall not be counted as additional to those deposited by States members of such an organization.

3. For each State or regional economic integration organization referred to in article 21 which ratifies, accepts or approves this Protocol or accedes thereto after the deposit of the sixteenth instrument of ratification, acceptance, approval or accession, the Protocol shall enter into force on the ninetieth day after the date of deposit by such State or organization of its instrument of ratification, acceptance, approval or accession.

4. This Protocol shall apply to plans, programmes, policies and legislation for which the first formal preparatory act is subsequent to the date on which this Protocol enters into force. Where the Party under whose jurisdiction the preparation of a plan, programme, policy or legislation is envisaged is one for which paragraph 3 applies, this Protocol shall apply to plans, programmes, policies and legislation for which the first formal preparatory act is subsequent to the date on which this Protocol comes into force for that Party.

Article 25

WITHDRAWAL

At any time after four years from the date on which this Protocol has come into force with respect to a Party, that Party may withdraw from the

Protocol by giving written notification to the Depositary. Any such withdrawal shall take effect on the ninetieth day after the date of its receipt by the Depositary. Any such withdrawal shall not affect the application of articles 5 to 9, 11 and 13 with respect to a strategic environmental assessment under this Protocol which has already been started, or the application of article 10 with respect to a notification or request which has already been made, before such withdrawal takes effect.

Article 26

AUTHENTIC TEXTS

The original of this Protocol, of which the English, French and Russian texts are equally authentic, shall be deposited with the Secretary-General of the United Nations.

In witness whereof the undersigned, being duly authorized thereto, have signed this Protocol.

Done at Kiev (Ukraine), this twenty-first day of May, two thousand and three.

Annex I

LIST OF PROJECTS AS REFERRED TO IN ARTICLE 4, PARAGRAPH 2

1. Crude oil refineries (excluding undertakings manufacturing only lubricants from crude oil) and installations for the gasification and liquefaction of 500 metric tons or more of coal or bituminous shale per day.
2. Thermal power stations and other combustion installations with a heat output of 300 megawatts or more and nuclear power stations and other nuclear reactors (except research installations for the production and conversion of fissionable and fertile materials, whose maximum power does not exceed 1 kilowatt continuous thermal load).
3. Installations solely designed for the production or enrichment of nuclear fuels, for the reprocessing of irradiated nuclear fuels or for the storage, disposal and processing of radioactive waste.
4. Major installations for the initial smelting of cast-iron and steel and for the production of non-ferrous metals.
5. Installations for the extraction of asbestos and for the processing and transformation of asbestos and products containing asbestos: for asbestos-cement products, with an annual production of more than 20,000 metric tons of finished product; for friction material, with an annual production of more than 50 metric tons of finished product; and for other asbestos utilization of more than 200 metric tons per year.
6. Integrated chemical installations.
7. Construction of motorways, express roads^{2/} and lines for long-distance railway traffic and of airports^{3/} with a basic runway length of 2,100 metres or more.

^{2/} For the purposes of this Protocol:

- "Motorway" means a road specially designed and built for motor traffic, which does not serve properties bordering on it, and which:

(a) Is provided, except at special points or temporarily, with separate carriageways for the two directions of traffic, separated from each other by a dividing strip not intended for traffic or, exceptionally, by other means;

(b) Does not cross at level with any road, railway or tramway track, or footpath; and

(c) Is specially sign posted as a motorway.

- "Express road" means a road reserved for motor traffic accessible only from interchanges or controlled junctions and on which, in particular, stopping and parking are prohibited on the running carriageway(s).

^{3/} For the purposes of this Protocol, "airport" means an airport which complies with the definition in the 1944 Chicago Convention setting up the International Civil Aviation Organization (annex 14).

8. Large-diameter oil and gas pipelines.
9. Trading ports and also inland waterways and ports for inland-waterway traffic which permit the passage of vessels of over 1,350 metric tons.
10. Waste-disposal installations for the incineration, chemical treatment or landfill of toxic and dangerous wastes.
11. Large dams and reservoirs.
12. Groundwater abstraction activities in cases where the annual volume of water to be abstracted amounts to 10 million cubic metres or more.
13. Pulp and paper manufacturing of 200 air-dried metric tons or more per day.
14. Major mining, on-site extraction and processing of metal ores or coal.
15. Offshore hydrocarbon production.
16. Major storage facilities for petroleum, petrochemical and chemical products.
17. Deforestation of large areas.

Annex II**ANY OTHER PROJECTS REFERRED TO IN ARTICLE 4,
PARAGRAPH 2**

1. **Projects for the restructuring of rural land holdings.**
2. **Projects for the use of uncultivated land or semi-natural areas for intensive agricultural purposes.**
3. **Water management projects for agriculture, including irrigation and land drainage projects.**
4. **Intensive livestock installations (including poultry).**
5. **Initial afforestation and deforestation for the purposes of conversion to another type of land use.**
6. **Intensive fish farming.**
7. **Nuclear power stations and other nuclear reactors^{2/} including the dismantling or decommissioning of such power stations or reactors (except research installations for the production and conversion of fissionable and fertile materials whose maximum power does not exceed 1 kilowatt continuous thermal load), as far as not included in annex I.**
8. **Construction of overhead electrical power lines with a voltage of 220 kilovolts or more and a length of 15 kilometres or more and other projects for the transmission of electrical energy by overhead cables.**
9. **Industrial installations for the production of electricity, steam and hot water.**
10. **Industrial installations for carrying gas, steam and hot water.**
11. **Surface storage of fossil fuels and natural gas.**
12. **Underground storage of combustible gases.**
13. **Industrial briquetting of coal and lignite.**

^{2/} For the purposes of this Protocol, nuclear power stations and other nuclear reactors cease to be such an installation when all nuclear fuel and other radioactively contaminated elements have been removed permanently from the installation site.

14. Installations for hydroelectric energy production.
15. Installations for the harnessing of wind power for energy production (wind farms).
16. Installations, as far as not included in annex I, designed:
 - For the production or enrichment of nuclear fuel;
 - For the processing of irradiated nuclear fuel;
 - For the final disposal of irradiated nuclear fuel;
 - Solely for the final disposal of radioactive waste;
 - Solely for the storage (planned for more than 10 years) of irradiated nuclear fuels in a different site than the production site; or
 - For the processing and storage of radioactive waste.
17. Quarries, open cast mining and peat extraction, as far as not included in annex I.
18. Underground mining, as far as not included in annex I.
19. Extraction of minerals by marine or fluvial dredging.
20. Deep drillings (in particular geothermal drilling, drilling for the storage of nuclear waste material, drilling for water supplies), with the exception of drillings for investigating the stability of the soil.
21. Surface industrial installations for the extraction of coal, petroleum, natural gas and ores, as well as bituminous shale.
22. Integrated works for the initial smelting of cast iron and steel, as far as not included in annex I.
23. Installations for the production of pig iron or steel (primary or secondary fusion) including continuous casting.
24. Installations for the processing of ferrous metals (hot-rolling mills, smitheries with hammers, application of protective fused metal coats).
25. Ferrous metal foundries.

26. Installations for the production of non-ferrous crude metals from ore, concentrates or secondary raw materials by metallurgical, chemical or electrolytic processes, as far as not included in annex I.
27. Installations for the smelting, including the alloyage, of non-ferrous metals excluding precious metals, including recovered products (refining, foundry casting, etc.), as far as not included in annex I.
28. Installations for surface treatment of metals and plastic materials using an electrolytic or chemical process.
29. Manufacture and assembly of motor vehicles and manufacture of motor-vehicle engines.
30. Shipyards.
31. Installations for the construction and repair of aircraft.
32. Manufacture of railway equipment.
33. Swaging by explosives.
34. Installations for the roasting and sintering of metallic ores.
35. Coke ovens (dry coal distillation).
36. Installations for the manufacture of cement.
37. Installations for the manufacture of glass including glass fibre.
38. Installations for smelting mineral substances including the production of mineral fibres.
39. Manufacture of ceramic products by burning, in particular roofing tiles, bricks, refractory bricks, tiles, stoneware or porcelain.
40. Installations for the production of chemicals or treatment of intermediate products, as far as not included in annex I.
41. Production of pesticides and pharmaceutical products, paint and varnishes, elastomers and peroxides.
42. Installations for the storage of petroleum, petrochemical, or chemical products, as far as not included in annex I.

43. **Manufacture of vegetable and animal oils and fats.**
44. **Packing and canning of animal and vegetable products.**
45. **Manufacture of dairy products.**
46. **Brewing and malting.**
47. **Confectionery and syrup manufacture.**
48. **Installations for the slaughter of animals.**
49. **Industrial starch manufacturing installations.**
50. **Fish-meal and fish-oil factories.**
51. **Sugar factories.**
52. **Industrial plants for the production of pulp, paper and board, as far as not included in annex I.**
53. **Plants for the pre treatment or dyeing of fibres or textiles.**
54. **Plants for the tanning of hides and skins.**
55. **Cellulose-processing and production installations.**
56. **Manufacture and treatment of elastomer-based products.**
57. **Installations for the manufacture of artificial mineral fibres.**
58. **Installations for the recovery or destruction of explosive substances.**
59. **Installations for the production of asbestos and the manufacture of asbestos products, as far as not included in annex I.**
60. **Knackers' yards.**
61. **Test benches for engines, turbines or reactors.**
62. **Permanent racing and test tracks for motorized vehicles.**
63. **Pipelines for transport of gas or oil, as far as not included in annex I.**

64. Pipelines for transport of chemicals with a diameter of more than 800 mm and a length of more than 40 km.
65. Construction of railways and intermodal transshipment facilities, and of intermodal terminals, as far as not included in annex I.
66. Construction of tramways, elevated and underground railways, suspended lines or similar lines of a particular type used exclusively or mainly for passenger transport.
67. Construction of roads, including realignment and/or widening of any existing road, as far as not included in annex I.
68. Construction of harbours and port installations, including fishing harbours, as far as not included in annex I.
69. Construction of inland waterways and ports for inland-waterway traffic, as far as not included in annex I.
70. Trading ports, piers for loading and unloading connected to land and outside ports, as far as not included in annex I.
71. Canalization and flood-relief works.
72. Construction of airports^{**/} and airfields, as far as not included in annex I.
73. Waste-disposal installations (including landfill), as far as not included in annex I.
74. Installations for the incineration or chemical treatment of non-hazardous waste.
75. Storage of scrap iron, including scrap vehicles.
76. Sludge deposition sites.
77. Groundwater abstraction or artificial groundwater recharge, as far as not included in annex I.
78. Works for the transfer of water resources between river basins.
79. Waste-water treatment plants.

^{**/} For the purposes of this Protocol, "airport" means an airport which complies with the definition in the 1944 Chicago Convention setting up the International Civil Aviation Organization (annex 14).

80. Dams and other installations designed for the holding-back or for the long-term or permanent storage of water, as far as not included in annex I.
81. Coastal work to combat erosion and maritime works capable of altering the coast through the construction, for example, of dykes, moles, jetties and other sea defence works, excluding the maintenance and reconstruction of such works.
82. Installations of long-distance aqueducts.
83. Ski runs, ski lifts and cable cars and associated developments.
84. Marinas.
85. Holiday villages and hotel complexes outside urban areas and associated developments.
86. Permanent campsites and caravan sites.
87. Theme parks.
88. Industrial estate development projects.
89. Urban development projects, including the construction of shopping centres and car parks.
90. Reclamation of land from the sea.

Annex III**CRITERIA FOR DETERMINING OF THE LIKELY SIGNIFICANT ENVIRONMENTAL, INCLUDING HEALTH, EFFECTS REFERRED TO IN ARTICLE 5, PARAGRAPH 1**

1. The relevance of the plan or programme to the integration of environmental, including health, considerations in particular with a view to promoting sustainable development.
2. The degree to which the plan or programme sets a framework for projects and other activities, either with regard to location, nature, size and operating conditions or by allocating resources.
3. The degree to which the plan or programme influences other plans and programmes including those in a hierarchy.
4. Environmental, including health, problems relevant to the plan or programme.
5. The nature of the environmental, including health, effects such as probability, duration, frequency, reversibility, magnitude and extent (such as geographical area or size of population likely to be affected).
6. The risks to the environment, including health.
7. The transboundary nature of effects.
8. The degree to which the plan or programme will affect valuable or vulnerable areas including landscapes with a recognized national or international protection status.

Annex IV**INFORMATION REFERRED TO IN ARTICLE 7, PARAGRAPH 2**

- 1. The contents and the main objectives of the plan or programme and its link with other plans or programmes.**
- 2. The relevant aspects of the current state of the environment, including health, and the likely evolution thereof should the plan or programme not be implemented.**
- 3. The characteristics of the environment, including health, in areas likely to be significantly affected.**
- 4. The environmental, including health, problems which are relevant to the plan or programme.**
- 5. The environmental, including health, objectives established at international, national and other levels which are relevant to the plan or programme, and the ways in which these objectives and other environmental, including health, considerations have been taken into account during its preparation.**
- 6. The likely significant environmental, including health, effects^{2/} as defined in article 2, paragraph 7.**
- 7. Measures to prevent, reduce or mitigate any significant adverse effects on the environment, including health, which may result from the implementation of the plan or programme.**
- 8. An outline of the reasons for selecting the alternatives dealt with and a description of how the assessment was undertaken including difficulties encountered in providing the information to be included such as technical deficiencies or lack of knowledge.**
- 9. Measures envisaged for monitoring environmental, including health, effects of the implementation of the plan or programme.**
- 10. The likely significant transboundary environmental, including health, effects.**
- 11. A non-technical summary of the information provided.**

^{2/} These effects should include secondary, cumulative, synergistic, short-, medium- and long-term, permanent and temporary, positive and negative effects.

Annex V**INFORMATION REFERRED TO IN ARTICLE 8, PARAGRAPH 5**

- 1. The proposed plan or programme and its nature.**
- 2. The authority responsible for its adoption.**
- 3. The envisaged procedure, including:**
 - (a) The commencement of the procedure;**
 - (b) The opportunities for the public to participate;**
 - (c) The time and venue of any envisaged public hearing;**
 - (d) The authority from which relevant information can be obtained and where the relevant information has been deposited for examination by the public;**
 - (e) The authority to which comments or questions can be submitted and the time schedule for the transmittal of comments or questions; and**
 - (f) What environmental, including health, information relevant to the proposed plan or programme is available.**
- 4. Whether the plan or programme is likely to be subject to a transboundary assessment procedure.**

Po zaznajomieniu się z powyższym Protokołem, w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej oświadczam, że:

- został on uznany za słuszny zarówno w całości, jak i każde z postanowień w nim zawartych,
- jest przyjęty, ratyfikowany i potwierdzony,
- będzie niezmiennie zachowywany.

Na dowód czego wydany został akt niniejszy, opatrzony pieczęcią Rzeczypospolitej Polskiej.

Dano w Warszawie dnia 16 czerwca 2011 r.

Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej: *B. Komorowski*

L.S.

Prezes Rady Ministrów: *D. Tusk*